

TEKST JE SASTAVILA EKSPERTNA SKUPINA
(JAROSLAV ANDEL, GIULIANA DE FRANCESCO, KATA KRASZNAHORKAI,
MARY ANN DEVLIEG I SARA WHYATT, UZ PODRŠKU LEVANA
KHARATISHVILIJIA)
ZA VIJEĆE EUROPE U OKVIRU 70. OBLJETNICE EUROPSKE KONVENCIJE O
LJUDSKIM PRAVIMA

MANIFEST
O
SLOBODI IZRAŽAVANJA UMJETNOSTI I KULTURE
U DIGITALNOM DOBU

Ovaj Manifest prvi je put predstavljen 30. lipnja 2020. godine prigodom sastanka Upravnog odbora za kulturu, baštinu i krajolik (CDCPP) te su se o njemu vodile konzultacije s delegacijama do 2. listopada 2020. godine. Bit će objavljen na sastanku CDCPP-a 10. studenog 2020. godine.

[www .cdcpp/coe](http://www.cdcpp/coe)
cdcpp@coe.int

Manifest o slobodi izražavanja umjetnosti i kulture u digitalnom dobu

Vijeće Europe najstarije je i jedino paneuropsko tijelo koje osigurava ljudska prava, demokraciju i vladavinu prava za 830 milijuna građana u Europi. To čini putem Europske konvencije o ljudskim pravima iz 1950. i Europskog suda za ljudska prava osnovanog 1959. godine. Tijekom godina, mnoštvo pravnih instrumenata, instrumenata za nadzor, izgradnju kapaciteta i podizanje svijesti dodano je ovoj pravnoj stečevini u sektorima politike relevantnima za osiguravanje poštivanja i provedbe ljudskih prava u svakodnevnom životu Europljana.

S obzirom na to da je demokracija pod velikim pritiskom regionalnih i globalnih izazova povezanih s političkim, ekonomskim, tehnološkim, zdravstvenim i ekološkim pitanjima¹, 70. obljetnica Europske konvencije o ljudskim pravima pravo je vrijeme da se istakne ključna uloga umjetnosti i kulture kao snažnog sredstva održavanja konstruktivnog dijaloga u demokratskim i otvorenim društvima.

Često upravo umjetnici, stručnjaci i kulturni djelatnici ukazuju na probleme, izriču neugodne istine, govore neizgovoreno i čine nevidljivo vidljivim – koristeći svoja umjetnička i kulturna sredstva i stvarajući prostor za društvenu raspravu unutar i izvan glavnih tokova političkog diskursa i na društvenim mrežama.

Europski se kontinent snažno poistovjećuje sa zajedničkim vrijednostima i svojim dugogodišnjim demokratskim tradicijama, a sloboda izražavanja, uključujući umjetničku slobodu, globalno su njegov najznačajniji izvozni proizvod. Članak 10. Konvencije štiti pravo na slobodu izražavanja, uključujući slobodu umjetničkog izražavanja. Posljednjih godina, s obzirom na to da se demokracija suočava sa sve većim izazovima, u Europi postoje dokazi o sve većem miješanju određenih državnih tijela u slobodu umjetničkog izražavanja², kao i miješanju ne-državnih aktera. Stoga Upravni odbor za kulturu, baštinu i krajolik³ želi naglasiti da:

- Ljudska prava su nedjeljiva. Sloboda izražavanja je temeljno ljudsko pravo;
- Slobodu izražavanja treba zaštititi, bilo od zlouporabe tehnološkog razvoja i pokušaja prigušivanja ne-odobravajućih glasova u društvu bilo od zlouporabe slobode izražavanja kako bi se potaknuli razdor, netrpeljivost i mržnja;
- Umjetničko i kreativno izražavanje dio je slobode izražavanja i umjetnici moraju biti zaštićeni od cenzure i bilo kakvog oblika pritiska ili zastrašivanja. Sva ograničenja

---

¹ Masovne dezinformacije i sve veća cenzura na internetu, u društvenim medijima i glavnim medijima te izmišljanje mitova, širenje pokreta krajnje ljevice i krajnje desnice, rastuća socijalna i ekonomska nejednakost, degradacija okoliša i klimatske promjene kao rezultat emisije CO₂, da nabrojimo samo neke.

² Za detalje napada na umjetničku slobodu posjetite internetske stranice i društvene mreže sljedećih organizacija: Freemuse – www.freemuse.org; PEN International – www.pen-international.org; Indeks cenzure – www.indexoncensorship.org; Umjetnici u rizičnoj vezi – www.artistsatriskconnection.org

³ U skladu sa Statutima Organizacije, CDCPP svjestan je uloge Vijeća Europe kao platforme za konstruktivan dijalog i uspješnu međuvladinu suradnju u području kulture od 1954. godine (Europska kulturna konvencija)

trebala bi biti u skladu s Europskom konvencijom o ljudskim pravima i sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava;

- Ograničenja slobode izražavanja i umjetničke slobode utječu na cijelo društvo, lišavajući ga pluralizma i vitalnosti demokratskog procesa. Ekosustav umjetničke slobode utječe na obrazovanje, kulturni razvoj, socio-ekonomske standarde, blagostanje, kvalitetu života i socijalnu koheziju⁴;
- Raznolikost kultura, jezika, umjetničkih formi i slobodnih umjetničkih izričaja potiče međukulturni dijalog i suradnju. Sloboda izražavanja odražava se u raznolikom i poticajnom umjetničkom i kulturnom okruženju te doprinosi međusobnom razumijevanju i zajedničkom životu;
- Umjetnička sloboda povezana je, između ostalog, sa znatiželjom, kreativnošću, inovacijama, samoostvarenjem, kritičkim razmišljanjem i onim kompetencijama koje će biti sve traženije za posredovanje između ljudi i tehnologija; umjetnost i kultura ključne su za utiranje puta u budućnost kojemu je čovjek u središtu, a koja može biti obilježena umjetnom inteligencijom i interakcijom između čovjeka i strojeva;
- Umjetnost i kultura naglašavaju, izražavaju, komuniciraju i predviđaju ljudsku reakciju na promjene te pružaju poveznice između ekonomske / tehnološke logike i održivog razvoja. Kreativnost i raznoliki kulturni izričaji, omogućeni i potaknuti umjetničkom slobodom i slobodom izražavanja, tako su katalizatori za kreiranje planiranja i politika održivog razvoja;
- Moć umjetničkog izričaja da komunicira i otvori se prema novim perspektivama i idejama pretvara umjetnika, umjetničku mobilnost i umjetničku slobodu u strateške resurse za društvo, pomažući nadvladati fragmentaciju i rješavajući planetarne izazove današnjice;
- U ovim teškim vremenima koje je obilježila kriza uslijed pandemije bolesti COVID-19, u kojima je ostvarivanje prihoda umjetnika te kulturnih i kreativnih sektora snažno pogođeno mjerama zatvaranja, a u kojima istovremeno važnost umjetnosti i kulture kao društvenih resursa koji ljude drže uključenima, povezanim i inspiriranim postaje sve vidljivija, važno je uključiti umjetnike i kulturni sektor među korisnike paketa ekonomske pomoći koje pružaju države;
- Umjetnici i kulturni radnici današnjice stvaraju baštinu sutrašnjice, često povezujući prošlost, sadašnjost i budućnost u svojim djelima i proizvodima. Njihov rad inspirira predviđanjem, razmišljanjem o društvu te komemoriranjem, jačanjem individualnih i kolektivnih identiteta i podizanjem demokratske svijesti;
- Zapuštanje, oštećivanje, falsificiranje i uništavanje kulturne baštine, posebice u vremenima kriza, utječu na ljudska prava. Zaštita, očuvanje i jačanje kulturne baštine ključni su za slobodu izražavanja ljudskih društava;
- Kako bi odala počast ključnoj ulozi umjetnosti, kulture i umjetničkih djela u kontinuiranom nastojanju da se podrže ljudska prava, demokracija i vladavina prava, te u skladu s 30. umjetničkom izložbom Vijeća Europe „Želja za slobodom: umjetnost u Europi od 1945. godine (2012. – 2015.)“, Organizacija je pozvana prirediti digitalnu #izložbu kako bi pokazala umjetnička djela i kulturu svojih država članica koji izravno

---

⁴ U skladu s UNESCO-ovom konvencijom iz 2005. godine o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja.

govore o stalnoj potrazi za slobodom izražavanja i ističu umjetnike kao kritičke čimbenike preživljavanja dinamičnih demokracija u globaliziranom društvu današnjice.

D O D A T A K

Popratne informacije

Ovaj Manifest je plod rada stručne skupine (Jaroslav Andel, Giuliana De Francesco, Kata Krasznahorrkai, Mary Ann DeVlieg, Sara Whyatt, uz podršku Levana Kharatishvilija). Prvi nacrt izrađen je u ožujku 2020. godine s ciljem pripremanja doprinosa kulturnog sektora 70. godišnjici Europske konvencije o ljudskim pravima.

Nacrt Manifesta predstavljen je Uredu Upravnog odbora za kulturu, baštinu i krajolik (CDCPP) 28. travnja 2020. godine gdje je naišao na interes i podršku. Tekst je zatim predstavljen CDCPP-u 30. lipnja, prigodom internetskog sastanka Odbora. CDCPP je odlučio otvoriti Manifest za komentare delegacija do 14. srpnja 2020., no Tajništvo je zapravo razmatralo komentare pristigle do 24. srpnja. Nakon toga uslijedio je novi krug konzultacija o izmijenjenom dokumentu na koji su delegacije iznosile svoje komentare do 2. listopada 2020. godine.

Tako nastali revidirani tekst nastoji odraziti bit većine, ako ne i svih prijedloga delegata CDCPP-a. Neke su prilagodbe bile potrebne zbog njihove međusobne kompatibilnosti, strukture, jasnoće i čitljivosti teksta. Manifest se objavljuje 10. studenog 2020. godine na plenarnom sastanku CDCPP-a, zajedno s konceptom digitalne #izložbe „Slobodno stvaraj – Stvaraj kako bi bio slobodan“. Izložba bi trebala biti otvorena početkom 2021. godine. Iznimno će se cijeliti doprinosi država članica u obliku dva umjetnička djela u digitalnom formatu koja promiču slobodu izražavanja i u vidu dobrovoljnih doprinosa tehničkoj realizaciji projekta. Manifest i metodološki vodič za digitalnu #izložbu bit će dostupni na internetskoj stranici CDCPP-a s ciljem široke promocije i sudjelovanja dionika.